

KUNST har invitert den kjente *kunststemmen* og kunstanmelderen Tommy Olsson, som blant annet skriver kunstanmeldelser i Morgenbladet, til å betrakte kunstnerskapet til den talentfulle tegneren Sverre Malling. Tommy Olsson er selv kunstner og kjent for sin røffe stil. Her er han i fri dresur...

Apokalypse nå – og for all fremtid

Noen sneiper, en tyggispakke, en veldig liten hippie på et blad, og en avrevet, tatovert underarm. Sverre Mallings arbeider gir et hint om hvor dødsriket egentlig befinner seg.

Tekst Tommy Olsson

Nå husker jeg ikke helt hvor dette var – Australia et sted? Eller Brasil? Jeg har det fra en av disse arkeologiske BBC-produksjonene livet ville vært fattig foruten. Der var i hvert fall en stor stein, umulig å ikke se der den reiste seg som en stoisk phallos i et vidstrakt landskap, fulltegnet med prehistorisk graffiti. Der hadde nettopp blitt slått fast gjennom en serie tester hvor mange tusen år som er gått siden skribleriene som dekket den, ble laget, samt hvor mange tusen år – noen færre – som var passert siden skriblerier som dekket over de første, ble malt på. Disse sistnevnte hadde også blitt tolket som en fornærmelse av det folk som hadde laget de opprinnelige. Vi vet absolutt ingenting mer om noen av disse gruppene av mennesker, som forlenget er sporløst forsvunnet og visket ut, eventuelt med noen siste utvannede gener til stede i en eller annen kropp. Din eller min. Eller kanskje han med den rare luen der borte. Eller ikke.

Men det var jo ikke dette jeg skulle snakke om. Jeg nevner det bare fordi arbeidet til Sverre Malling – som er det jeg egentlig skal si noe om – til stor del oppholder seg ved dette fraværet, der bare sporene står igjen. Så befinner de fragmenter han bruker, seg vanligvis noe nærmere oss i tid enn eksemplet her ovenfor, men la oss være oppriktige om dette: Det som skjedde for fem minutter siden, er akkurat like langt utenfor vår rekkevidde som det som skjedde for fem tusen år siden.

Det er tapt; vi har bare et nå. Allerede det øyeblikket da jeg hamret ned *Vi har bare et nå* for fem sekunder siden, er borte nå. Dette blir skrevet ned sittende på en barkrakk på Café Botulfs i Lund, noen mil nord for Malmö av en fyr som heter Tommy Olsson.

Absolutt ingen av disse komponentene har noen særlig holdbarhet, vil jeg si, selv om byen Lund sikkert står lengst av oss blir også den før eller siden borte. Men altså, jeg skal ikke gni det inn mer enn nødvendig. Jeg ville bare gjøre det klart før jeg begynner at de eksistensielle grunnvilkårene er veldig til stede her.

Jeg har et distinkt klart minne av første gang jeg så arbeidet til Sverre Malling. Det var på hans avgangsutstilling.

– *Du skrev jo om det*, minte han meg på for noen dager siden da jeg prøvde å lokalisere det i tid (2004). Det var, og er fortsatt, snakk om figurativ kulltegning av det slaget som bare noen få

har evnen til å gjennomføre. To distinkte hovedspor var til stede som etter hvert kan se ut til å ha blandet seg sammen i en hissende? og ekstremt effektiv *rollercoaster-ride* gjennom et landskap der det bestandig begynner å bli seint. Oppsummeringen jeg gjør her i overskriften, er nokså tilfeldig, det var de første tingene som fløt opp fra hukommelsen. Jeg kunne like gjerne skrevet William Blake, Charles Manson, Allen Ginsberg og Morbid Angel.

Vi beveger oss med andre ord inn i et visjonært landskap der apokalypsen ser ut til å være noe som pågår kontinuerlig, absolutt hele tiden, og der det er fort gjort å trække feil. Men også et landskap belemret med rester, vrakgods og gjenglemte småting fra tidligere passerende. Fra en utbrent fyrstikk til en avskrevet ideologi.

Etter hvert som man forholder seg til denne *outputen* over tid, etablerer det seg snart et grunnleggende pessimistisk verdensbilde der denne planeten fremstår som en slags transitthall, eller et sted ingen oppholder seg veldig lenge. Nå, det er jo når alt kommer til alt, en korrekt, dog noe krass, beskrivelse av de faktiske omstendigheter vi lever under, men det er sjelden vi får det så direkte trykket inn i trynet gang på gang.

Dette første møtet – for å krabbe tilbake til 2004 – var litt som å bli slått ned av en teknisk bokser, først med venstre og så en rak høyre: – Først en naken jente som blottet seg i en skog – en tegning som lett kunne forveksles med en viktoriansk seksualpennikk datert 1904, heller enn 2004, både i innhold og utførelse.

Og så et panorama over et dramatisk landskap, med hva som ser ut som fire *zombiferte bikere* i forgrunnen. De mangler pupiller, den ene holder opp en kniv. Absolutt alt i bildet sier oss at de nettopp har stått opp av graven, og ikke nødvendigvis kommer med gode hensikter. Bak dem ser vi merkelige skikkelser komme etter, den ene med et geitehode, en annen helt forvridd og stabblende, som om han kom direkte ut fra Romeros *Night of the living Dead* (1968) – for øvrig et naturlig referansepunkt ikke bare her, men for kunstnerskapet i sin helhet.

Det er kanskje her det lønner seg å oppholde seg, tenker jeg, og tenkte også den gang. Det er også på mange måter nettopp her, i dette skumringslandskapet befolket av hevnlystne hippier som har stått opp av graven, Malling selv har dvelt ved i årene som har gått siden. Det kan jo også se ut til at det er i

denne skogen det vil fortsette å skje; enten det nå er det langhårete storfamilie-kollektivet som forsyner seg rikelig av den flasken som gjør deg liten i Lewis Carrolls Eventyrland, eller denne overvokste gamle Volkswagen-bussen man kan tenke seg de kom kjørende i rett før de krympet seg ned til insektstørrelse.

Jeg skal ikke si det er en konstant, men de erspøkelser som er blitt manet frem fra det mest myteomspunne tiåret fra 1900-tallet – et 1960-tall. Sverre Malling, født i 1977, har selv ikke noen førstehåndserfaring med tiåret – men ser ut til å bære med seg en veldig spesiell form for informasjon. Noe skjult, noe glemt, og noe som egentlig ikke skulle få lov til å være. Den tyske maleren Till Gerhard, også han født et stykke inn i 1970-tallet, arbeider med noe av det samme, og pussig nok også han med en viss grad av teknisk virtuos fotorealisme, tagget ned i ettertid. Begge disse kunstnerne forlitter seg også i ekstremt høy grad på grep vanligvis forbundet med *horror*movies, der hippiekollektivet og karavanen kastes inn i vår samtid som de levende døde. Men der opphører også alle likheter; for Gerhard er dette det viktige, for Malling er det bare en del av et større bilde, der alt før eller siden forsvinner. Så har han også prestert å lage et slikt bilde, *Forest, Black Hole* – en større tegning av en litt glissen åpning i en skog, dominert av en intimiderende, stor sort sirkel som dekker det meste av midtpartiet.

En tegning ingen glemmer noensinne etter å ha sett den. Første gang jeg så den, ble jeg genuint redd, på den samme måten de siste merkelige scenene i Stanley Kubricks *The Shining* (1980) bestandig klarer å skremme meg, selv etter alle disse år. Andre gang begynte jeg å lure på hva det vil si å faktisk *lage* noe slikt – bildet er en eneste stor negasjon, og det utgår et enormt sug fra dette hullet. Tredje gang ble jeg stående og gruble over hvorvidt det jeg første gang leste om et sort hull, muligens kunne oppfattes som en diger, sort ball hvis man ser bort fra tittelen, men nei, det er og blir et hull.

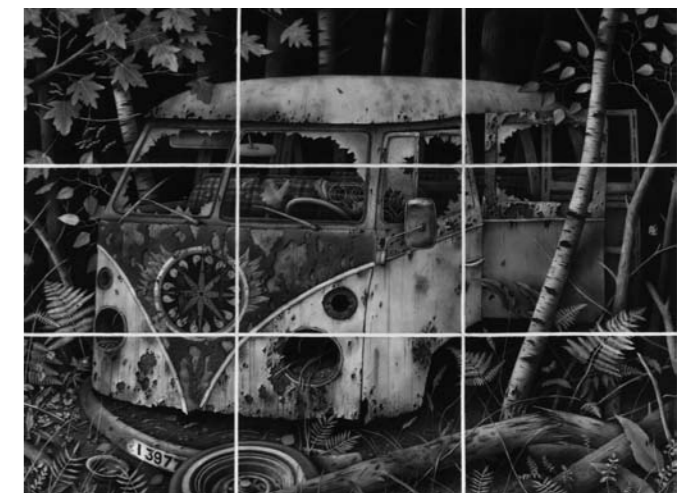
Det er også et av det nylig passerte tiårets nøkkelverk innenfor den norske samtidskunsten, og noe i nærheten av et mirakel.

Hvis noen fortsatt sier seg å være uberørt etter å ha sett den, lyver de – enten det eller så er de *aliens*. Det er også en tegning mange vil bruke som sitt eget argument i en større diskusjon, noe som for øvrig gjelder hele kunstnerskapet. Sverre Malling er en kunstner som er blitt forsøkt satt inn i flere større sammenhenger enn noen annen norsk billedkunstner, noensinne, og dette bare i løpet av de siste fire-fem hektiske årene. Så er disse tegningene også lette å bruke for å belyse en tematikk, eller en tese, eller en tendens man mener seg å spore. Det lykkes aldri helt, dog.

Den vanligste misforståelsen er å trekke paralleller til Nerdrum-skolen og forsøke seg på en slags nyromantisk lesning av arbeidet, utelukkende på bakgrunn av den håndverksmessige perfektjonismen.

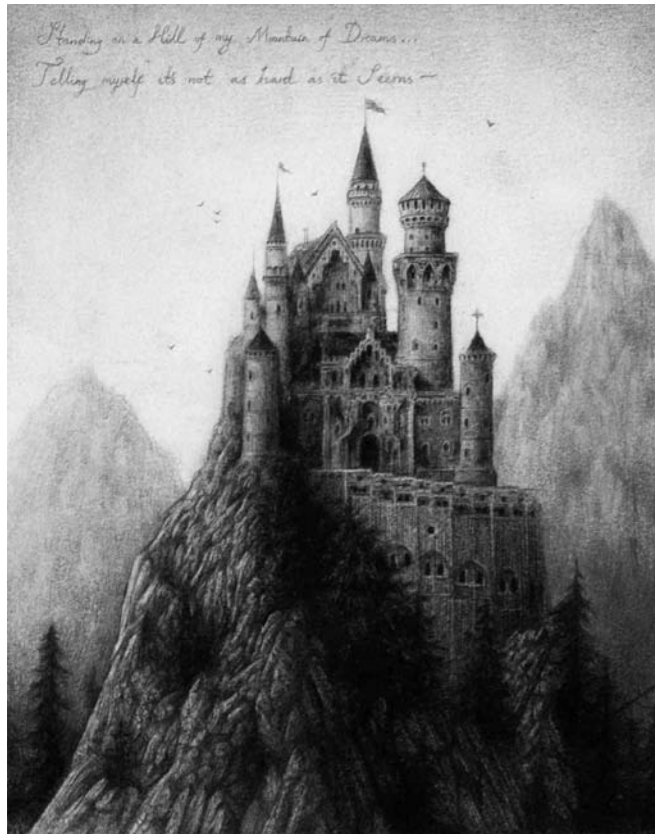
Men som Maria Veie Sandvik konstaterte i sitt essay *Romantisme*: Nerdrum ville aldri plassert en umotivert geometrisk form midt i et landskap.

Hennes eget forsøk på å sirkle inn et større samtidig fenomen, Malling inkludert, under denne termen – *Romantisme* – holder ikke helt vann heller. Sant er at fra midten av

2000-tallet kunne vi se et voksende antall kunstnere gjenerobre kunstneriske dyder og goder som nesten helt var visket ut av den begrepsforvirring og implosjon som fulgte av at senmodernismen avløstes av det postmoderne. (Hvis det nå egentlig var det som skjedde.) Plutselig var ironien ikke det viktigste. Folk *følte* i forhold til kunstnerisk arbeid og virke.

Det var plutselig lov å være et geni, for første gang på veldig mange år. Og vi hadde med en smell å gjøre med en generasjon billedkunstnere, født i skiftet sent 1970- til tidlig 1980-tall, som insisterte på denne gjenvinningen, uten å stå i noen som helst form for opposisjon til den generasjon som foregikk dem; 1990-tallets merkelige miks av konseptualister og pornografer (jeg hører selv til den senere gruppen). Det er den ene siden av saken. Den andre er at 2000-tallet, det tiår som så videoen

miste sin opparbeidede status med en enda større smell – dere vet hva jeg mener, ikke prøv å late som dere ikke skjønner – til å begynne med ble dette spådd å bli perioden for maleriets store gjenkomst. På mange måter ble det jo også det, men det ble i hvert fall her til lands overskygget av en gruppe yngre kunstnere som holdt tegningen som sin første prioritet. Og da i første rekke nettopp fotorealistisk og nitidig utført tegning, enten med blyant eller kull. Det er i denne konteksten, i det øyeblikk flere komponenter står i zenit, at Sverre Mallings flyter opp som en Theodor Kittelsen fra helvete og trekker de vantroende ungdomskulturene med seg inn i vår samtid.

Og per i dag er han en av de kunstnere som har en voksende skare fans, også langt utenfor de rekker som vanligvis er interesserte. Det er relativt enkelt å se hvor denne attraksjonskraften kommer fra.

Perfeksjonisme vil bestandig ha en viss gjennomslagskraft per se, men det ville ikke holde lenge om det ikke var en viss musikalitet, eller medfødt poetisk rytmikk.

Det samme kan sies om disse hovedtrekkene; sporproblematikken ville i andre hender fremstå som bunnløst støvete kjedelig og intetsigende, hinsides usexy. Men her – og bemerk, den tiden da Mallings går ut fra kunstakademiet, sammenfaller med at den kanoniserte tv-serien CSI går inn i sin femte sesong

med et liknende utgangspunkt – blir hvert eneste fragment bærer av vesentlig informasjon.

Siden ingen tegning av Mallings virker tilfeldig, og heller ikke er det, vil de små komponentene fordype det som allerede er et større bilde. Og flere bilder vil danne et enda større bilde, ad infinitum (i det uendelige) Tegningene kan ganske enkelt leses, hvis man så ønsker – selv om de alle med nådeløst ettertrykk hamrer inn den samme tesen om forgjengelighet og oppløsning de fleste av oss holder på en armlengdes avstand for å i det hele tatt stå ut i denne fryktelige tilstanden det innebærer å være i livet. Djevelen er i detaljene, sies det.

Når det gjelder dette fenomenet med *youthculture gone wrong* er alle eksempler vi ser – og der er som nevnt flere som opererer innenfor disse parametrene – filtrert gjennom erfaringen av *black metal*, som i sine spede år var en ungdomskultur så til de grader på kollisjonskurs med sin samtid.

Selv om dette sjelden, eller egentlig aldri, adresseres direkte i Sverre Mallings arbeide ligger det likefullt der som en uberegnet grunn tone, selv om det vi ser, altså egentlig er ... eh, hippies.

Men i et større perspektiv er det egentlig ett fett hvis man snakker om *the Manson Family* eller *Den Sorte Sirkel* – resultatet er like fullt en kollektiv psykose og bestialsk drap med påfølgende sensasjonsoppslag i media. Mulig jeg faller mellom disse generasjonene med min *punk-puritanisme*, men jeg kan ikke huske at vi som tenåringer noensinne satt og pønsket på hvordan det virkelig ville føles å ta livet av et annet menneske – noe som i høy grad ser ut til å ha vært tema innenfor andre subkulturer, og fortsatt er det. Men jeg husker hippies. Jeg husker attityden og sjargongen, og hvordan de falt sammen som menneskelige korthus, rett før de avsluttet det hele med en overdose heroin på t-banetoalettene i Stockholm i slutten av 1970-tallet.

Og nå kommer de altså siden en tid krabbende ut fra krypten i denne skumringen Sverre Mallings har annektert som sin egen. Hvis det var isolert til dette kunstnerskapet ville det bare være sært. Interessant, men sært. Men hippien stikker opp sitt skjeggete tryne og forsvinner hyppig innenfor den samtidige billedkunsten. Så til den grad at spørsmålene det reiser, må besvares; Finnes det noe oversatt her? Når vi nå engang vet at alle idéer og ideologier kan misbrukes, ligger det en skjult kunnskap innenfor dette psykedeliske universet? Eller er det hevn som motiverer disse *zombiene* fra et tiår druknet i dop og hårete kjønnsorgan? Når Sverre Mallings under et årelangt opphold på Lillehammer begynner å bruke farger, eksploderer dette aspektet av hans virke. Det visjonære, på kanten til det vanvittige, i det gjengse hippiekollektivets utopiske drømmer og ambisjoner – en kollektiv energi som sprer seg inn i forskjellige religiøse sekter, politisk aktivisme, og økologisk dyrkede grønnsaker, helt frem til Sharon Tate ble ritualmyrdet, og lenge før selve arketyper segnet om på dogulvet – manes frem

i ornamentale mønster, gjentakelser og bruddstykker av persepsjon under innflytelse av like deler LSD og arsenikk. Litt som å se en film av Kenneth Anger gjennom et kaleidoskop, hvis vi holder oss til det strikt visuelle, men bildene bærer også dette ubehaget med seg: vi sitter med en fasit. Vi vet hvordan det gikk. Noe som i forlengelsen også betyr at vi vet hvordan det vil gå. Det vil ikke gå godt. Så kan man kanskje si dette også er et såpass integrert aspekt av arbeidet at det slett ikke har noen avgjørende betydning hvorvidt vi får det presentert i farge eller ikke, men denne tegning står likefullt som en isolert øy i den totale *outputen* - noe som forsterkes i og med at han øyeblikkelig griper fatt i kullet etterpå og returnerer til det strikt sort-hvite. Fordi det er ikke bare fargene som avgjør; Mallings tegner til tider som en hippie ville tegnet, i disse eteriske, mare-rittaktige arbeidene. Et par ting mener jeg står klart i forhold til fenomenet i stort, og hos Sverre Mallings i særdeleshet: Det vil alltid finnes en motkultur i forhold til det etablerte, men i en splittet og fraksjonert medievirkelighet der hvert menneske er redusert til å være et bilde, kommer ingen helt unna – ideologier blir til *fashion accessoires*, og ungdomskultur et spørsmål om frisyre.

At hippien står opp av graven ved et slikt tidspunkt, har selvfølgelig noe med vår forhistorie å gjøre, men er også et varsel om at det begynner å bli seint for enhver av oss. Selv om det er fint lite nostalgi som preger disse skikkelsene i et her og nå, bærer de uansett også med seg spor av hva som fremstår som en relativt ukomplisert tilværelse – selv om det på ingen måte var det; en annerledes verden, definitivt, men eksakt like kompleks som vår egen. Det er, for å si det mildt, ikke noe romantisk over dette, og det må leses som et dårlig tegn at de er så til stede som de er.

De er også mytiske skikkelser, spøkelser som forlengst har mistet sin myte og rastløst manifesterer seg innenfor vår tids billedkunst uten å helt gjøre rede for hva de er ute etter. Min egen opplevelse, som en som er født tidlig på 1960-tallet, er å ligne ved den som kan oppstå når noen står *litt* for nær deg på bussen og stirrer *litt* for lenge på deg. En sak er klar - de er ikke her for å blåse liv i en politisk bevisst kunst eller skifte ut Vietnam med Irak; det er ikke den slags hippies.

Hvis noe, er de her for å indikere at noe er fryktelig galt med de eksistensielle grunnvilkårene jeg stadig vender tilbake til når jeg forholder meg til Sverre Mallings.

Og så er vi tilbake i fragmentene, sporene etter noe fryktelig som har skjedd, og tegnene på at noe fryktelig snart vil skje igjen. Hvordan skal du ellers forholde deg til en avrevet arm, for eksempel?

Det trenger ikke engang være spørsmål om noe kriminelt - sannheten kan fort være mye verre enn som så. Den aldri likegyldige lyrikeren Tor Ulven – på mange måter en åndsfrende til Mallings – skrev et sted noe om at et menneskeliv kan ligne på en forhånd gitt mengde med mat som må fortæres, og at denne maten er lagt ut i en streng der vi stående på alle fire spiser oss fremover. Før eller siden når vi denne linjens slutt og der er ingen mer mat, så vi legger oss ned og dør, og har lagt igjen en eksakt like lang streng med dritt etter oss.

Selv om jeg liker dette bildet, også fordi det er et av de steder i forfatterskapet der humor til forfatteren skimter som et

bunnløst sort speil, så vet vi jo det ikke er fullt så enkelt. Vi legger mye mer igjen etter oss. Trikkebilletter, tomme røykepakker, noe rusk som lå i bunnen av lomma, tyggiser. Og vi driver jo med så mye annet enn å bare spise. Vi har religiøst motivert gruppesex, skjærer inn navnet til et *heavy metal-band* med barberblad over brystkassen, prøver å sette rekord i flest genitale *piercings*, svelger ukritisk substanser vi ikke aner vil ha for effekt på oss. Altså, hva jeg prøver å si, er at livet kanskje er kort, men det er saktens tilstrekkelig langt. Min jobb er å skrive om disse tingene. Sverre Mallings jobb er å tegne. Arbeidet han gjør, innbyr til flere nærlesninger, og lengre utlegninger enn jeg har plass – eller tid – til her. Men dette kommer vi tilbake til ved flere anledninger. Det er fortsatt litt tid igjen.